
Popis studijního programu

Sociální a kulturní ekologie je multidisciplinárním oborem zkoumajícím filosofické, sociální a kulturní předpoklady a způsoby existence člověka v přírodním i nově lidmi utvářeném životním prostředí. Sociální a kulturní ekologie poznává a analyzuje zvláště vzájemné vztahy lidských kultur, zejména euroamerické, a přírody založené na etických, hodnotových a kulturních modelech, umožňující trvalou udržitelnost rozvoje člověka, kvality života a lidské společnosti v relativně stabilním přírodním a životním prostředí.

Obecný rámec studijního programu

Proces globalizace, narůstání disparit a rizik v oblasti sociální, ekonomické, bezpečnostní i environmentální vyústil v osmdesátých letech 20. stol. ve formulaci strategie trvale udržitelného rozvoje. Vzhledem k tomu, že prvotní motivací byl stav životního prostředí, zůstává ekonomická a sociální (a dále humánní) rovina dodnes méně propracována. Proto ve světě dodnes vznikají různé koncepty sociální ekologie (social ecology, human ecology aj.) s různými paradigmaty.

Cíle studijního programu

Obsahem studijního oboru sociální a kulturní ekologie je zkoumání vztahů společnosti a jednotlivce k přírodě a životnímu prostředí především na půdě a prostřednictvím metod společenských vědních disciplín s nezbytným přírodovědným minimem. Cílem je prohlubované porozumění těmto souvislostem, nalézání jejich zákonitostí a metod, jimiž je lze zkoumat („specializace na souvislosti“, U. Beck). Sociální a kulturní ekologie tak představuje na jedné straně teoretický oborový základ strategie trvale udržitelného rozvoje ve smyslu diachronní multidisciplinarity, jednak v synchronní rovině zkoumá konkrétní politicko-právní rozměr udržitelného rozvoje včetně metodologie (rozhodovací procesy, řízení a správa – governance) a napomáhá jeho mnohostrannému a flexibilnímu uplatnění ve společenské praxi České republiky i nadnárodních organizací a uskupení, zejména Evropské unie.

Charakteristika studijního programu

Sociální a kulturní ekologie je multidisciplinárním oborem zkoumajícím filosofické, sociální, psychické a kulturní předpoklady a způsoby existence člověka v přírodním i nově utvářeném životním prostředí. Sociální a kulturní ekologie poznává a analyzuje zvláště vzájemné vztahy lidských kultur, zejména euroamerické, a přírody založené na etických, hodnotových a kulturních modelech, umožňující trvalou udržitelnost rozvoje člověka, kvality života a lidské společnosti v relativně stabilním přírodním a životním prostředí.

Sociální a kulturní ekologii (SKE) lze tedy charakterizovat následujícími obecnými znaky:

- **multidisciplinarity** – SKE je spíše multidisciplinárním (a interdisciplinárním) studijním oborem nebo programem, tedy souborem vědních poznatků, než vědou s přesně definovaným předmětem, metodou a jednotící teorií;
- **komplexnost** – poznatky jednotlivých věd musí být z hlediska SKE pochopeny a případně uplatňovány vždy v celkovém kontextu, v holistickém smyslu;
- **globálnost** – jedním ze základních zorných úhlů a témat SKE je komplementární vztah nebo naopak napětí mezi částí a celkem, lokálním, regionálním a globálním, jedincem, societou a společností, jednotlivým a obecným atd.;
- **rozmanitost** – předmětem, nástrojem a v aplikačním smyslu i produktem (cílem) SKE je diversita (skutečnosti, analytických postupů, společenských nástrojů), jednota (obecného teoretického přístupu) v rozmanitosti (konkrétních aplikací); ve smyslu této i dalších charakteristik je nutné chápat i systémový charakter SKE;
- **srovnávací přístup** – SKE je založena na komparativním přístupu k realitě i k teorii (ke kulturám, civilizacím, ekonomikám, myšlenkovým proudům...);
- **kvalitativní přístup** – při veškerém využití matematických a kvantifikačních metod klade SKE důraz na rozvoj metod kvalitativních.

Specializaci sociální a kulturní ekologie je nutné rozvíjet v následujících oborech a okruzích:

1. ekologické a environmentální vědomí:

1. jako poznání systémových zákonitostí spolueistence organismů, druhů organismů, jedinců a jejich společenstev a jejich životního prostředí,

2. jako poznání vývojových systémových zákonitostí spoluexistence člověka a ostatních organismů a jejich životního prostředí,
 3. jako metodická inspirace – analogie a rozdílnost přírodních (ekologických) a environmentálních a společenských zákonitostí a organizace společenstev a sociálních skupin a společnosti, aplikace přírodovědných metod ve společenských vědách;
2. **společenskovědní „tvrdé jádro“** – psycho-socio-kulturní předpoklady a důsledky vztahu člověka k přírodě a životnímu prostředí:
 1. sociologické – SKE zkoumá zákonitosti vývoje a struktury lidské společnosti ve vztahu k jejímu životnímu prostředí,
 2. kulturní – SKE se zabývá kulturou jako specificky lidským způsobem adaptace na podmínky vnějšího světa (přírody), ale i jednotlivými historickými civilizacemi, kulturami, ekonomikami, politickými systémy a teoriemi, věroukami a jinými podobami společenského vědomí, (ale i fenoménem módy, spotřebními vzorci, životním stylem...),
 3. sociologické – SKE zkoumá zákonitosti vývoje a struktury lidské společnosti ve vztahu k jejímu životnímu prostředí,
 3. **implementační rozměr** – SKE má i své aplikační vyústění zaměřené na uplatňování strategie trvale udržitelného rozvoje ve společenské praxi (ekonomie – ekonomika, politologie – politika, sociologie – veřejná a sociální politika, politika životního prostředí aj., právo – legislativa a mnoho dalších aplikací);
 4. **pomocné disciplíny a techniky** – rozhodovací procesy, teorie řízení, vyjednávání a řešení konfliktů, úloha a provoz institucí, ev. základy statistiky, sociometrie atd. atd.

Sociální a kulturní ekologie se tedy výslovně **nezabývá** technikou, technologiemi, technologiemi šetrnými k životnímu prostředí a podobně. Táže se však mj. po **předpokladech vzniku** techniky a technologií; nezkoumá jejich vliv na jednotlivé složky životního prostředí, ale ptá se po jejich vlivu na podobu novodobé civilizace, novodobé vědy a lidského poznání, prožívání a tvořivosti. **Přírodu** ve vztahu k technice zkoumá v nejobecnějších souvislostech (vyčerpitelnost zdrojů, limitovaná asimilační kapacita prostředí). Hledá strategie a kooperativní metody řešení globálních problémů ve smyslu hesel „Mysli globálně, jednej lokálně“, „Od jedné Země k jednomu světu“ („Think globally, act locally“, „From One Earth to One World“).

Cílem je „**multikultura rozvoje**“, „**kulturní diversita**“, „**multikulturní paradigma**“, tedy nalézání a uplatňování synergie kooperativních strategií: ekonomických, právních, hodnotových, etických a dalších nástrojů, zejména založených na sociologickém a kulturologickém zkoumání a uplatněných ve veřejné a sociální politice. Úlohou sociální a kulturní ekologie je pokusit se rozlišit planetárně sjednocující rysy trvale udržitelného rozvoje (v ekonomice, právu, občanských postojích, demokratické politické pluralitě...) od jejich místních a regionálních implementací nezbytně a záchovně odlišných kulturní, historickou, etnickou, estetickou tradicí a pamětí a přírodními podmínkami. **Sociální a kulturní ekologie tedy zkoumá uplatnění principů trvalé udržitelnosti v konkrétní kultuře, civilizaci, v politice a veřejné a sociální politice.**

Vyučující studijního programu si velmi cení i tradičně velmi dobré spolupráce s kolegy z dalších oborů Fakulty humanitních studií a Centra pro otázky životního prostředí UK, která má podobu konkrétních kursů, vedení, konzultování a posuzování bakalářských a diplomových prací a odborných konzultací. Ač sama nepočtená, má tak katedra výborné odborné zázemí v širokém spektru specializací a v metodologii.

Kromě řady přednášek pořádaných ad hoc na témata metavědecká, environmentální, pedagogická, politologická a další přednášejí vyučující studijního programu dlouhodobě následující kursy:

Budoucnost demokracie (PhDr. Ivan Rynda, Mgr. Tomáš Mašek)

Krise jako příležitost I., II. (PhDr. Ivan Rynda)

Sociologie environmentálního hnutí (Mgr. et Mgr. Arnošt Novák, Ph.D.)